

flict ale cărui date nu sînt previzibile decît în apropierea finalului.

Forța emoțională a piesei exaltă înalte simțămînte patriotice, realizate la nivelul unei adevărate literaturi.

Eroul, Tudor Vladimirescu, trebuia urcat pe scenele teatrelor românești. Personalitatea sa proeminentă depășind granițele țării noastre, idealurile sale patriotice, sociale, care au trăit peste decenii, își așteptau rapsodul, dramaturgul.

Iată de ce, dincolo de valențele sale, piesa, spectacolul se recomandă în mod deosebit tinerii generații — ca o firească punte între școală și scenă. Vedem, deci, posibilitatea unei efervescente participări școlare la acest spectacol al Teatrului Național, discuții, dezbateri pline de rod interesînd, odată cu învățăceii, și pe dascălii de istorie și literatură.

Pe prima noastră scenă, dificila sarcină a montării piesei a revenit lui Mihai Berechet. Decorul (folosit și într-o mai veche montare a Teatrului Național din Craiova, pe care, din păcate, nu am putut-o urmări) poartă semnătura Floricai Mălureanu. El este conceput ca un uriaș fagure în ale cărui cuiburi acțiunea e decupată în secvențe aproape cinematografice, cu o plastică remarcabilă, dar nu fără a provoca fisuri în curgerea acțiunii. Regizorul a urmărit să realizeze ceea ce obișnuim a numi un „spectacol de actori”, de bravură epică și patetism — capitol în care spectacolul are izbutite sublinieri. Grupurile, mișcările hieratice, atitudinile statuare fac parte din limbajul reprezentăției; un plus de dinamism și fervoare, o mai precisă și profesionistă abordare a unor măști celebre ale istoriei ar fi fost tot atîtea calități în plus ale spectacolului.

Florin Piersic abordează rolul cu marea sa tenacitate actoricească, în registrul înalt al aspirațiilor sublime, cu statura sa impunătoare, cu noblețea unui joc purificat în idealul eroului său. Bine lucrat în amănunt și cu respirație amplă e rolul interpretat de Emanoil Petruț, actor care-și găsește în maturitate o a doua tinerețe. Traian Stănescu: simplu, firesc, convingător. Elena Sereda: desen tragic în câteva linii discrete. Geo Barton a abordat cu matură tehnică profesională și echilibru emoțional rolul unui cleric. Din galeria diplomaților străini, mai puțin izbutiți, se reține distincția elegantă a lui Alexandru Demetriad. Convingător, înțelept, cu un umor reticent, pregnant și acid, astfel a fost Mihai Fotino în dificilul rol al reporterului comentator. Patetică, insolita apariție a Dragăi Olteanu.

Zodia Taurului, prin text, mai ales, dar și prin ceea ce are mai bun spectacolul, e apt a face parte din repertoriul unei prime scene, înscriindu-se în coordonatele unui Teatru Național, prin mesaj, forță artistică și finalitate educativă.

Al. Popovici

Teatrul „Bulandra”

JOC DE PISICI

de Örkény István

În teritoriul cam răvășit al dramaturgiei moderne, nimic nu e mai de preț decît opera care izbuțește să fie exact ceea ce și-a propus, îngăduind artiștilor și spectatorilor să refacă, pe un pămînt cit de cit stabil, mereu periclitata lor comunicare. Piesa *Joc de pisici*, a maghiarului Örkény István (despre care s-a mai scris, de altfel, în revista noastră), este o asemenea operă. Coborîtoare din tulpina viguroasă a teatrului psihologic, respectîndu-i tradiția realistă și preluîndu-i finețea analitică, ea realizează o deschidere către modificările actuale în configurația continentelor sufletești de oricărui om — fie acesta oricît de îndepărtat de epicentrul cutremurelor și vîrtejurilor existenței sociale, așa cum sînt bătrînele sale eroine.

S-a spus că *Joc de pisici* este tragicomedia bătrîneții; și e adevărat, în măsura în care bătrînețea, petrecîndu-se sub semnul desprinderii treptate de viață, transmise fiecărei trăiri o acuitate deosebită; percepția timpului se ascute, relațiile cu lumea, rarefiate, se hipersensibilizează, totul dobîndește o încălțură dramatică paroxistică. Dar piesa e interesantă, cred, mai ales pentru că, situîndu-se pe această platformă, izbuțește să pună în evidență zone și reacții psihice de obicei adînc ascunse sub stratul deprinderilor civilizate, al pudorii, al discreției. Ceea ce nu înseamnă că bătrînețea e la Örkény István simplă convenție dramaturgică; dimpotrivă, prin subtilitatea și adevărul observației, anumite pagini ale piesei conțin o extraordinară putere emoțională.

Poate că textul ar trebui odată descifrat și pornind de la modalitatea sa literară. Formula operii epistolare (și telefonice) nu e aici un simplu artificiu de construcție, considerat mai apropiat gustului modern, ci derivă dintr-o necesitate lăuntrică; fiecare din femeile piesei este o mică planetă singuratecă, circulînd pe altă orbită și ascultînd de alte legi. Fiecare vede lumea din alt unghi și simte în felul său aparte; efortul lor se consumă pentru a realiza fugare puncte de contact între aceste „vieți paralele”, clipe în care un sentiment — sau o părere — sînt poată fi simultan oferit și receptat în același fel. Efortul acesta merge foarte departe în special în ce-o privește pe Elisa Orban, personaj central, înzestrat de autor cu o formidabilă vitalitate; o femeie care-și refuză vîrsta pentru că pofta ei de a trăi e intactă, sentimentele — neuzate, energia — mereu capabilă de regenerare. Neobișnuitul ei curaj nu e atît acela de a fi îndrăgostită ca o adolescentă la venerabila vîrstă de 65

de ani, cit de a înfrunta umilința și ridicolul fără a renunța la vreo firimă din ceea ce constituie adevărul propriei sale personalități. Elisa Orban se ceartă ca o mahala-gioaică, umblă șleampătă, se răfuiește cu cotidianul mediocru și meschin, se vîră în încurcături penibile, se face de ris în public, consimte să recunoască gesturi ce nu sînt deloc de demnitatea unei bătrîne doamne, e vitejește hotărîtă să se umilească (împerecherea de cuvinte nu e întîmplătoare: rar am văzut o despuiere de sine atît de lipsită de menajamente, de fanatică, aș zice) pentru a-și apăra dragostea. Dar... Mihail Sebastian avea dreptate: nici o stea nu se abate vreodată din drumul ei. Paula nu e deloc sensibilă la această zbatere, dimpotrivă, își vede de interesul ei în mod calm, cu sînge rece; micuța colocatară Șoricel, umilă și recunoscătoare, își adoră vecina, dar, în fond, înțelege prea puțin: măsura ei e normalul. Nici Gizela, iubitoarea soră de departe, nu izbuteste să stabilească un contact real; ea trăiește într-o altfel de lume, a cărei normă principală e distincția, rezerva, s-a deprins să-și sterilizeze trăirile și chiar memoria; pină și în amintirile surorilor, imaginea morții tatălui diferă — Elisa e depozitara unui adevăr neplăcut despre un sfîrșit laș, lipsit de glorie, în vreme ce Gizela îl neagă, înlocuindu-l cu o aureolă confecționată, în care s-a străduit îndelung să creadă. Nici copiii nu sînt o punte — fiica Elisei e prematur se-cătuită de oboseală, asprită de un ritm străin ritmului ei lăuntric, fiul Gizelei e robul prosperiei sale condiții sociale. Și-atunci nu mai rămîne decît o singură șansă — grotescul, elementarul, disperatul joc „de-a pisica”, în frenezia căruia se declanșează atîtea impulsuri și energii încît s-ar putea produce eventuale atingeri, cel puțin la nivelul resortului biologic...

Piesa are, în sensul bun al cuvîntului, o ambiguitate fundamentală în delimitarea comicului de tragic; de aceea, deschide lecturilor scenice un foarte larg arc de interpretări posibile. În montarea Teatrului „Bulandra”, tonalitatea aleasă exprimă personalitatea regizorului invitat, Ioan Taub; sub bagheta lui, centrul de gravitație al piesei a migrat către polul comic. Reprezentația a avut un tonus general generos, fiind mai facilă și mai fragmentară în prima parte, pentru a se concentra apoi spre o gravitate net dramatică; virtualul comic atroce s-a restructurat ca grotesc benign, iar structurala bivalentă s-a modificat sub acțiunea unei dominante. Rezultatul a fost un spectacol poate mai puțin tulburător decît era de așteptat, însă convingător și nuanțat. Mai ales în dirijarea interpretărilor, conjuncția între „școala” de minuțiozitate și rigoare profesională a Teatrului „Bulandra” și „tușă” fermă a experimentatului director de scenă a dat rezultate fericite. Vally Voiculescu a explodat, literalmente, ca o energie mult timp comprimată; în jurul ei a dansat, toată seara, o aură de luminie multicolore, înduioșătoare și hazlii, citeodată triste; un singur lucru

Vally Voiculescu (Elisa Orban), Beate Fredanov (Gizela) și Lucia Mara (Șoricel)

și-ar mai putea dori acțiți — cite o clipă de răgaz pentru a-și cufunda privirea pină în adîncul unui închipuit ciob de oglindă, și a respira apoi adînc. Imobilizată într-un fotoliu de paralizie, Beate Fredanov a dat o lecție de claritate, concizie și rafinament al mijloacelor. Lucia Mara s-a mișcat timid, cu știuta ei delicatețe; citeva accente, distribuite cu lăudabilă zgîrcenie, au descoperit brusc neașteptate adîncimi de suferință tainuită. În schimb, Tamara Bucinecanu s-a înfățișat ca o persoană literalmente necunoscută nouă; portretul în venin indulcit e o cucerire în arsenalul acțiței, totuși personajul se descoperă cam brutal. Din foarte puține trăsături, asamblate cu o rară știință a detaliului expresiv, Fory Etterle a compus un bătrîn egoist, cabotin, lacom, zgîrcit și neajutorat; mijloacele actorului sînt atît de cizelate, încît descoperim cu uimire ce multe știm despre trecutul și firea acestui personaj cu numai două modeste treceri prin scenă. Intrată în spectacol peste noapte, în condiții „de forță majoră”, Mariela Petrescu a acoperit repede o jumătate din distanță; pentru cealaltă etapă, e evident nevoie de un timp de sedimentare. În apariții episodice, Maria Gligor și Gh. Ghiulescu au găsit și au păstrat justa măsură.

Decorul lui Dan Jitianu servește cu maximă precizie, în mod selectiv și concentrat, intenția de a particulariza locurile de joc; repetata lui manipulare are însă și un efect nedorit, provocînd „tăieturi” într-o materie ce se dorește fluentă.

O strîngere de inimă — dar între limite perfect tolerabile.